

รูปแบบการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมในจังหวัดพิจิตร*
MANAGERIAL MODEL FOR COMMUNITY MORALITY MARKETS
IN PHICHIT PROVINCE

พระครูพิจารณ์พัฒนกิจ (อนุลักษณ์ ฐิตวาทโน),
พระสุธีวีรบัณฑิต (โช้ว ทสสนีโย),

Phrakhru Phichanphatthanakit (Anulak Thitwadhano),

Phra Sutheewirabundit (Cho Thassaneeyo)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: anulag2559@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร 2. ศึกษากระบวนการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร 3. นำเสนอรูปแบบการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 26 รูปหรือคน กับผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน จำนวน 9 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาความตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตรมีจุดแข็ง 4 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น การสนับสนุนเกษตรกร การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพ และการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ขณะเดียวกันมีจุดอ่อน 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการที่ไม่มีรูปแบบชัดเจน การแก้ปัญหาที่ไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการส่งเสริมและพัฒนา และขาดการอบรมให้ความรู้ โอกาส 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชน การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการใช้สื่อเทคโนโลยีในการบริหารจัดการ อุปสรรค 4 ด้าน ได้แก่ ขาดแผนการปฏิบัติการ ขาดการสนับสนุน ขาดการอบรม และขาดความร่วมมือ 2. กระบวนการจัดการตลาดประกอบด้วย การวางแผนอย่างเป็นระบบ การดำเนินงาน การตรวจสอบ และการปรับปรุง เน้นการวิเคราะห์สถานการณ์และความต้องการของชุมชน การตั้งคณะทำงาน และการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงการเตรียมพื้นที่ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

การประชาสัมพันธ์ และการจัดกิจกรรม 3. รูปแบบการจัดการตามหลักทุติยปาปนิสูตร ได้แก่ จักขุมา วิฐุโร และนิสสยสัมปันโน เน้นการสร้างวิสัยทัศน์ การวางแผนกลยุทธ์ การส่งเสริมทักษะและความรู้ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการสร้างความร่วมมือในชุมชน เน้นความซื่อสัตย์ ความสุจริต จิตอาสา และความสามัคคี

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการ; ตลาดชุมชนคุณธรรม; วัดในจังหวัดพิจิตร

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the general conditions and obstacles in managing the morality community market of monasteries in Phichit Province. 2. To study the process of managing the morality community market of monasteries in Phichit Province. 3. To present the management model of the morality community market of monasteries. In Phichit Province It was qualitative research. Data were collected through interviewing 26 key informants, and 9 experts related to administration. The research tools used were in-depth interviews script and focus group discussions Descriptive data analysis was performed according to qualitative research methods.

The results of the research were found that: 1. The management of the morality community market of monasteries in Phichit Province had four strengths: promoting the local economy; Farmer support Promoting learning and career development and promoting local arts and culture at the same time. There are 4 Weak points: management that did not have a clear pattern; Inefficient problem solving, lack of promotion and development and lack of training to provide knowledge. Opportunities: in 4 areas included further development of community products. Promoting the community economy tourism promotion and the use of technological media in management. Threats; with 4 obstacles, namely: lack of action plans; Lack of support, lack of training, and lack of cooperation. 2. The market management process consisting of systematic planning, operation, inspection, and improvement. Emphasis was placed on analyzing the situation and needs of the community. Setting up a working group and cooperation with government and private agencies Including area preparation to cultivate morality and ethics, public relations and organizing activities 3. Management format according to the

principles of the Dutiyapapanika Sutta, namely Chakkhuma, Vithuro and Nissayasampanno. Focussing on creating a vision strategic planning Promoting skills and knowledge effective communication and creating cooperation in the community, emphasis on honesty, integrity, volunteerism, and unity.

Keyword: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ

จากสภาพสังคมไทยในอดีต ที่คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นสงบสุข พึ่งพาช่วยเหลือแบ่งปัน อยู่ร่วมกันด้วยความรัก มีความสมัครสมานสามัคคีกัน มีการถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน เด็กเยาวชนเคารพผู้อาวุโส มีระเบียบแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติตน โดยมีสถาบันที่หล่อหลอมอบรมกล่อมเกล่าให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติไปในทางที่ถูกต้องดีงาม ประกอบด้วยบ้าน วัด ราชการ หรือพลับพร ด้วยพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ได้ทรงเห็นความสำคัญอย่างละเอียดลึกซึ้งและทรงมีพระราชดำริในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของปวงชนชาวไทยด้วยพลับพร การที่กรมการศาสนาได้กำหนดทิศทางการขับเคลื่อนงานด้านศาสนา โดยดำเนินการวางรากฐานคุณธรรมในสังคมไทยให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและกระทรวงวัฒนธรรม เพื่อขับเคลื่อนส่งเสริมให้คนดีมีคุณธรรม และมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2561) และสังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการแข่งขันตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในกระแสโลกาภิวัตน์ ทุกสังคมและวัฒนธรรมต่างปรับตัวให้อยู่รอด โดยการสร้างค่านิยมและวิถีปฏิบัติในรูปแบบใหม่ ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิต สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมแบบเก่า ทั้งด้านบวกและด้านลบ ทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ผู้คนพยายามดิ้นรนเพื่อการอยู่รอดภายใต้ความเห็นแก่ตัวเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในระดับต่าง ๆ มากขึ้น ตามแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 การขับเคลื่อนจังหวัดพิจิตร เป็นจังหวัดคุณธรรมนาร่องเพื่อพัฒนาต้นแบบด้วยการเพิ่มคนดี เครือข่ายดีองค์กรดี และชุมชนดี โดยเน้นการทำหน้าที่ด้วยความร่วมมือของคนในสังคม จากการแข่งขันที่เกิดขึ้นส่งผลให้ลัทธิทุนนิยมในกระแสโลกาภิวัตน์ได้สร้างความเสียหายให้กับชาติบ้านเมือง โดยเฉพาะเรื่องความประพฤติของคนในชาติ ซึ่งทำให้หลายคนไม่สามารถแยกแยะพฤติกรรมที่ควรทำและไม่ควรทำได้ จึงมีกระแสเรียกร้องให้นำสังคมคุณธรรมกลับมาสู่สังคมไทย สังคมคุณธรรมที่ทุกคนคาดหวังคือสังคมที่อยู่ร่วมกันด้วยความดี ความถูกต้อง และมีความเป็นธรรม ทำให้ทุกคนมีความสุขและเกิดพลังความสามัคคีกันในการพัฒนาสังคม ความดีตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง การกระทำที่ก่อให้เกิด

ความสุขและเป็นประโยชน์ ซึ่งเกิดจากความสมดุลระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม ความถูกต้องหมายถึงการกระทำที่เป็นไปตามกฎ กติกา มารยาทของสังคม การสร้างสังคมคุณธรรมเริ่มจากการปลูกฝังสั่งสอนในครอบครัวตั้งแต่เยาว์วัย โดยมีครู อาจารย์ พ่อแม่ ผู้สอนศาสนา และผู้นำชุมชนร่วมกันบ่มเพาะความดีให้เด็กเป็นพลเมืองดีของชาติในอนาคต

ในปัจจุบันวัดไม่ได้มีบทบาทเพียงแค่ว่าเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้พัฒนาบทบาทตามกาลเวลาและยุคสมัยให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วัดได้กลายเป็นศูนย์กลางของสังคม เป็นที่รวมจิตใจของประชาชน และทำหน้าที่ทั้งทางศาสนา การศึกษา วัฒนธรรม และสังคม บทบาทหน้าที่ของวัดในสังคมไทยได้มีการสรุปไว้หลายประการ เช่น เป็นสถานศึกษาและฝึกอบรมศีลธรรม เป็นสถานก่อกำเนิดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และเป็นสถานที่จัดกิจกรรมของชุมชน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2541) บริบทหรือบทบาทหน้าที่ของวัดเพิ่มขึ้นจากอดีตที่ผ่านมา ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาของวัดที่มีพื้นที่แวดล้อมไปด้วยชุมชน เมื่อบ้านเมืองพัฒนาขึ้น การดำรงชีวิตของมนุษย์ก็เปลี่ยนไป มีการแลกเปลี่ยนซื้อขายสิ่งของจากภายในและภายนอกชุมชน ทำให้เกิดตลาดชุมชนขึ้น บางวัดที่มีพื้นที่ใช้สอยเหลือได้ปรับเปลี่ยนพื้นที่นั้นเป็นตลาดชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้คนในสังคมชุมชนได้มีพื้นที่ประกอบสัมมาชีพมีการค้าขายสิ่งของที่ชุมชนผลิตขึ้น หรือนำสิ่งของจากพื้นที่อื่นมาค้าขาย (รัตนพร โพธิ์งาม, 2561)

จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานการบริหารจัดการ ตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร ที่เข้าร่วมโครงการชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวร ของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งมีการประเมินเกณฑ์ แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับส่งเสริมคุณธรรม ระดับพัฒนาคุณธรรม และระดับคุณธรรมต้นแบบ โดยมีวัดที่ได้รับยกย่องในระดับคุณธรรมต้นแบบ ปรากฏทั้งหมด จำนวน 27 วัด และมีวัดที่มีบทบาทในการจัดเป็นสถานตลาดประจำชุมชน จำนวน 6 วัด ได้แก่ วัดท่าหลวง (พระอารามหลวง) วัดเขาทราย วัดดงตะขบ วัดสำนักขุนเณร วัดกำแพงดิน และวัดดงกลาง เพื่อเป็นสถานสงเคราะห์เปิดโอกาสให้ผู้คนในสังคมชุมชนนั้นได้มีพื้นที่ประกอบสัมมาชีพมีการค้าขายเป็นต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการตลาดชุมชนของวัดในจังหวัดพิจิตร เพื่อที่จะได้ทราบถึงการบริหารจัดการและผลที่ได้รับ เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านคุณธรรม ของตลาดชุมชนคุณธรรมอื่น ๆ สามารถนำไปวางแผนพัฒนาคุณภาพด้านคุณธรรม เพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรค ในการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 26 รูปหรือคน โดยการเลือกแบบเจาะจงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดจังหวัดพิจิตร และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้น

3.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง จากการร่วมพูดคุยกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผลจากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะดังกล่าวข้างต้น โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลทั้ง 2 ชุด ได้ผ่านกระบวนการหาค่าหาความเที่ยงตรง (CVI) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จ นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับเท่ากับ 1.00 และได้ความสอดคล้องเชิงเนื้อหารายข้อ เท่ากับ 1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์ในรูปแบบที่ทั้งที่เป็นทางการโดยใช้ประเด็นคำถามที่มีโครงสร้าง เพื่อนำไปสู่การสนทนา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทกำหนดทิศทางการสนทนา ร่วมกับผู้สัมภาษณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำความเข้าใจประเด็นคำถาม และสนทนาให้ได้สาระสำคัญตามการเล่าเรื่องของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยครอบคลุมในประเด็นการวิจัย

การสนทนากลุ่มเฉพาะ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มขนาดกลาง โดยอภิปรายโต้ตอบแสดงความเห็นและเล่าเรื่องประสบการณ์ตามประเด็นที่ผู้ดำเนินการสนทนา กำหนดขึ้นมาอย่างเจาะจงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อมูลหลังไหล ออกมาจากการปฏิสัมพันธ์ในแนวราบระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วยกันเองกับระหว่างกลุ่มสมาชิกกลุ่มกับผู้ดำเนินการสนทนา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และมีความเชื่อมโยงกัน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จัดบันทึก ผู้ช่วยทั่วไป และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้หัวข้อปัญหาและคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยพยายามรักษาสำนวนเดิมไว้

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร มีจุดแข็ง 4 ด้าน ได้แก่ 1. ส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น กระตุ้นการซื้อขายและหมุนเวียนเงินภายในชุมชน 2. สนับสนุนเกษตรกร ให้ขายผลผลิตโดยตรง ได้ราคายุติธรรม 3. ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพ ให้ผู้ประกอบการใหม่มีพื้นที่ทดลองขายสินค้า 4. ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและอนุรักษ์วัฒนธรรม ด้วยการจัดกิจกรรมที่เป็นมิตรและเป็นธรรมชาติ มีจุดอ่อน 4 ด้าน ได้แก่ 1. การบริหารจัดการตลาดที่ไม่มีรูปแบบชัดเจน ทำให้ขาดการวางแผนที่ดีและเกิดความยุ่งเหยิง 2. การแก้ปัญหาในตลาดไม่มีประสิทธิภาพ เช่น ความสะอาดและการจัดการขยะ 3. ขาดการส่งเสริมต่อยอดและพัฒนา ทำให้ตลาดไม่เป็นที่รู้จัก 4. ไม่มีการอบรมให้ความรู้ เช่น การบริการลูกค้าและทักษะทางธุรกิจ ส่งผลให้ผู้ขาย

ขาดความรู้และทักษะ มีโอกาส 4 ด้าน ได้แก่ 1. พัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์และขยายตลาด พร้อมฝึกอบรมและสร้างเครือข่ายผู้ขาย 2. ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน กระตุ้นการเติบโตและสร้างรายได้ผ่านความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ 3. ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยกิจกรรมที่น่าสนใจและบรรยากาศตลาดที่เป็นกันเอง 4. ใช้สื่อเทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการตลาดมีอุปสรรค 4 ด้าน ได้แก่ 1. ขาดแผนการปฏิบัติการและการประเมินผล ทำให้การบริหารจัดการไม่มีประสิทธิภาพและเกิดความขัดแย้ง 2. ขาดการสนับสนุนและงบประมาณจากหน่วยงานท้องถิ่น 3. ขาดการอบรมให้ความรู้ ทำให้ผู้จัดการและผู้ขายขาดทักษะที่จำเป็น 4. ขาดความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมและขาดความสามัคคี

2. กระบวนการในการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย การวางแผนอย่างเป็นระบบ (Plan) ในการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตรประกอบด้วย 1. กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ชัดเจน ส่งเสริมความร่วมมือ ป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนาโครงสร้างการบริหาร 2. วิเคราะห์สถานการณ์และความต้องการของชุมชน ประเมินปัญหาปัจจุบันและสำรวจความต้องการเพื่อสร้างแนวทางแก้ไข 3. ตั้งคณะกรรมการแบ่งหน้าที่ชัดเจน ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหาร ควบคุมคุณภาพสินค้า สื่อสาร และประสานงานด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 4. พิจารณาความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากร และการฝึกอบรม 5. วางแผนการจัดกิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อดึงดูดผู้เข้าชมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การดำเนินงาน (Do) ในการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตรประกอบด้วย 1. การเตรียมพื้นที่ให้เหมาะสมและปลอดภัย เช่น การจัดซุ้มขายของ การจัดโซนจอดรถ และติดตั้งระบบไฟฟ้า 2. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมวิสัยทัศน์กว้างไกล พัฒนาความรู้ในการบริหารจัดการ และสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 3. การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อเพิ่มการรับรู้และดึงดูดผู้เยี่ยมชม การตรวจสอบ (Check) ในการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตรประกอบด้วย 1. การประเมินความสำเร็จของเป้าหมาย เช่น ยอดขายและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วม 2. การเปิดรับฟังความคิดเห็นจากผู้ขาย ผู้ซื้อ และชุมชนผ่านเวทีประชุมและแบบฟอร์ม 3. การวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บได้ เพื่อตรวจสอบแนวโน้มและปัญหา และ 4. การติดตามการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ด้วยแผนปฏิบัติการและการสื่อสารผลการปรับปรุงเพื่อสร้างความไว้วางใจ การปรับปรุง (Act) ในการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตรประกอบด้วย 1. การใช้ข้อมูลจากการประเมินมาปรับปรุงกลยุทธ์และพัฒนา เช่น ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและคุณภาพสินค้า 2. การฝึกอบรมผู้ขายและผู้จัดการตลาดในทักษะที่จำเป็น เช่น การบริการลูกค้าและการใช้เทคโนโลยี 3. การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและ

การจัดการพื้นที่ตลาด เช่น ขยายพื้นที่จอดรถ และปรับปรุงห้องน้ำและระบบไฟฟ้าเพื่อเพิ่มความสะอาดสบาย

3. รูปแบบการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตรตามคุณลักษณะของผู้นำชุมชนด้วยหลักทศพิธราชธรรม ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 1. จักขมา การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน ของการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร มุ่งเน้นการสร้างภาพลักษณ์ตลาดที่เป็นศูนย์กลางการค้าที่ยั่งยืน มีคุณธรรม และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน 2. วิธูโร มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์ ของการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร มุ่งเน้นการกำหนดทิศทางและแนวทางการพัฒนาตลาดอย่างเป็นระบบ 3. นิสสยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ได้แก่ การสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของผู้ขาย ผู้ซื้อ และชุมชนผ่านการให้ข้อมูลที่ชัดเจนและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีผ่านการส่งเสริมความเข้าใจและการจัดกิจกรรมร่วมกัน นอกจากนี้ ตลาดชุมชนคุณธรรมในวัดจังหวัดพิจิตรเป็นแหล่งที่รวมความหลากหลายของผู้คน ทั้งผู้ขาย ผู้ซื้อ และนักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประกอบด้วย ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความสุจริต ในตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร เกิดจากการอบรมและให้ความรู้ด้านคุณธรรม เช่น การบรรยายเรื่องความซื่อสัตย์ในการดำเนินธุรกิจและวิถีชีวิต โดยผู้เชี่ยวชาญหรือพระสงฆ์ เพื่อให้ผู้ค้าและผู้ซื้อเข้าใจคุณค่าของจริยธรรมและผลกระทบของการกระทำที่ไม่ซื่อสัตย์ด้านจิตอาสา เป็นการส่งเสริมการทำความสะอาดและจัดระเบียบตลาดเพื่อร่วมมือกันดูแลพื้นที่สาธารณะ ลดขยะและรักษาความสะอาด นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่สำหรับจัดโครงการระดมทุนเพื่อการกุศล และด้านความสามัคคี และความยั่งยืนในชุมชนด้วยการประสานงานตามแนวคิดพลังบวร ระหว่างบ้าน วัด และราชการ ซึ่งช่วยสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างทุกฝ่ายในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร พบว่า ตลาดชุมชนเหล่านี้มีทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ดังที่สรุปผลไว้ข้างต้น ซึ่งผลการศึกษานี้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการกำหนดแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร และเป็นตัวอย่างสำหรับชุมชนอื่น ๆ ที่สนใจดำเนินการในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้แนวทางการเสริมจุดแข็ง ได้แก่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาด เป็นการดึงดูดผู้ซื้อให้มาที่ตลาดมากขึ้น ผ่านการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจและหลากหลาย ช่วยสร้างความศรัทธาและ

ส่งเสริมยอดขาย การวางแผนการใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่า ด้วยการจัดสรรพื้นที่ขายและจัดวางร้านค้าอย่างเหมาะสม ช่วยให้ใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ซื้อเดินชมได้สะดวก และเพิ่มโอกาสในการขาย การจัดระบบการบริหารจัดการตลาดที่มีโครงสร้างชัดเจน ทำให้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบได้อย่างเป็นสัดส่วน เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพและประสานงานกันได้ดีขึ้น รวมถึงการจัดอบรมให้ความรู้การใช้สื่อออนไลน์และออฟไลน์ทำให้ผู้ขายมีช่องทางการสื่อสารและการขายเพิ่มขึ้น เข้าถึงลูกค้าได้กว้างขวางขึ้นทั้งในและนอกพื้นที่ตลาด และได้ศึกษาถึงแนวทางการแก้ไขจุดอ่อน ด้วยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานท้องถิ่น ผ่านการหารือและทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยให้ได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดได้ดียิ่งขึ้น การให้ความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกเรื่องคุณธรรมแก่ผู้ขาย ส่งเสริมให้เกิดการค้าขายที่ซื่อสัตย์ เป็นธรรม และรับผิดชอบต่อลูกค้าและสังคม การขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ วัตถุประสงค์และสังคม การขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ วัด และชุมชน (บวร) ในด้านต่าง ๆ จากผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพทั่วไป แสดงให้เห็นแนวทางที่ครอบคลุมหลายมิติในการพัฒนาตลาดชุมชนคุณธรรม ทั้งด้านการตลาด การบริหารจัดการ การสร้างเครือข่าย การพัฒนาศักยภาพ และสร้างความน่าสนใจ โดยเน้นความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนและยกระดับตลาดชุมชน สอดคล้องกับลำยอง ปลั่งกลาง และคณะ (2553) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอ่างทอง พบว่า การวิเคราะห์สถานการณ์ทางการตลาด ทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เป็นการศึกษาเพื่อหาข้อเสริมจุดแข็ง แก้ไขจุดอ่อน ใช้ประโยชน์จากโอกาส และเตรียมรับมือกับอุปสรรค เพื่อให้สามารถจัดการการตลาดการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในระยะยาว นอกจากนี้ พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ และภักดี โพธิ์สิงห์ (2565) กล่าวถึงความสำคัญของตลาดนัดชุมชนไว้ว่า ตลาดนัดชุมชนส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้ขยายตัว เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการอาชีพชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนและท้องถิ่น เพื่อสร้างความเท่าเทียมและยกระดับคุณภาพชีวิต

กระบวนการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย

1. การวางแผนอย่างเป็นระบบ การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน วิเคราะห์สถานการณ์และความต้องการของชุมชน ตั้งคณะทำงานและแบ่งหน้าที่ พิจารณาความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และวางแผนการจัดกิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวก
2. การดำเนินงาน ได้แก่ การเตรียมพื้นที่ให้เหมาะสม ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้อง ประชาสัมพันธ์ตลาดผ่านช่องทางต่าง ๆ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชน และอำนวยความสะดวกด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน
3. การตรวจสอบ โดยการประเมินความสำเร็จของเป้าหมาย เปิดรับฟัง

ความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางปรับปรุง และติดตามการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง 4. การปรับปรุง ด้วยการนำข้อมูลจากการประเมินมาพัฒนากลยุทธ์และแผนการปรับปรุง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการดำเนินงาน ซึ่งกระบวนการนี้เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ตลาดชุมชนคุณธรรมเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจที่เข้มแข็งและยั่งยืน สอดคล้องกับพระครูพิสุทธิปัญญากวีวัฒน์ (นพณัช กิตติปัญญา) (2564) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการจังหวัดคุณธรรมต้นแบบของจังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการ มีการวางแผน (Plan) ซึ่งเป็นการตั้งเป้าหมายจากปัญหาหรือโอกาส มีการลงมือปฏิบัติงาน (Do) ตามแผนและระเบียบวิธีการต่าง ๆ เก็บข้อมูล แก้ปัญหาเฉพาะหน้า ระดมทรัพยากรและกำลังคนทั้งหมด เพื่อให้เกิดผลงานที่เป็นรูปธรรมและบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ มีการตรวจสอบ (Check) คือ การหาแนวทางพัฒนากระบวนการต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการประเมินผลอย่างรอบด้าน ทั้งการใช้แบบสอบถาม การสำรวจความพึงพอใจ และเปิดรับข้อเสนอแนะเพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และมีการดำเนินการปรับปรุงแก้ไข (Action) คือ การพัฒนากระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ให้ดีขึ้น โดยใช้ความรู้ที่ได้จากการทำงานครั้งก่อน เรียนรู้จากข้อดี ข้อเสีย ปัญหาและอุปสรรค เพื่อไม่ให้เกิดซ้ำ และเริ่มวงจรการทำงานใหม่ที่พัฒนาขึ้น

รูปแบบการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร ตามคุณลักษณะของผู้นำชุมชนด้วยหลักทศตียาปาณิกสูตร ประกอบด้วย 1. จักขุมา (มีวิสัยทัศน์) กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายชัดเจน มุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจและวัฒนธรรมท้องถิ่น ยกย่องคุณภาพชีวิต สร้างความร่วมมือในชุมชน 2. วิสุโร (มีความรู้ความสามารถ) วางแผนกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ พัฒนาโครงสร้างบริหาร จัดกิจกรรมส่งเสริมการค้า ใช้เทคโนโลยีสื่อสารสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น และ 3. นิสสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี) สร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วม แก้ปัญหาข้อขัดแย้ง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีสนับสนุนผู้ขาย และสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระอนุสรณ์ วชิรวโส (2563) ได้ศึกษาพบว่า ด้านการกำหนดทิศทางตามหลักทศตียาปาณิกสูตร มีข้อเสนอแนะว่าผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายและแนวทางความคิดที่ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถสร้างแผนงานแม่แบบก่อนลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ตลาดชุมชนคุณธรรมในวัดจังหวัดพิจิตร มีความสอดคล้องกับการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ ในด้านความซื่อสัตย์และสุจริต ตลาดชุมชนคุณธรรมได้มีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ค้าและผู้ซื้อเพื่อสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของจริยธรรม มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อส่วนรวมกัน รวมถึงมีกระบวนการติดตามและตรวจสอบเพื่อรักษามาตรฐาน

ความซื่อสัตย์ในตลาด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภักดีศรี แอนิหน และคณะ (2563) ได้ศึกษาการสร้างค่านิยมสุจริตของวัดและชุมชนจังหวัดเพชรบุรี จากผลการศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างค่านิยมสุจริตของวัดและชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี สามารถสรุปได้ว่า การสร้างคนดีและสังคมดีเพื่อการพัฒนาจังหวัดเพชรบุรีนั้น จะต้องใช้หลักการคุณธรรมนำการพัฒนา โดยเฉพาะการพัฒนาด้านจิตใจ ซึ่งจำเป็นต้องปลูกฝังและส่งเสริมให้คนทุกช่วงวัย ทุกกลุ่ม และทุกพื้นที่ให้เป็นคนดี มีความคิดดี พุทธิ และทำดี โดยใช้คุณธรรมเป็นรากฐานสำคัญในการดำเนินชีวิต ส่วนด้านจิตอาสา นั้น ตลาดชุมชนได้จัดให้มีการทำความสะอาด ดูแลพื้นที่สาธารณะ และจัดกิจกรรมอาสาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการระดมทุน การจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัคร และการสอนจิตอาสาแก่เยาวชน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัค ตรังรัตนจิต (2565) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสา นั้น ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำของสภานักเรียนผ่านโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีส่วนร่วมในการพัฒนาเครือข่ายสภานักเรียน โดยมุ่งเน้นการปลูกฝังจิตอาสาให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมของสภานักเรียน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเครือข่ายสภานักเรียน ซึ่งล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างค่านิยมและคุณลักษณะทางคุณธรรม จริยธรรมด้านจิตอาสาให้เกิดขึ้นในตัวของนักเรียนที่เป็นสมาชิกสภานักเรียนนั่นเอง ในด้านความสามัคคีในชุมชน ตลาดชุมชนได้ประสานความร่วมมือด้วยแนวคิดพลังบวรระหว่างบ้าน วัด และภาคราชการ รวมถึงเครือข่ายผู้ค้าในตลาดเอง เกิดการช่วยเหลือ แบ่งปันความรู้ ทรัพยากร และการสนับสนุนกันและกัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและยั่งยืน สอดคล้องกับมนพัทธ์ ปาณิกบุตร (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมที่พึงประสงค์ : พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา ในการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมการศาสนา และอธิบายผลการศึกษาดอนหนึ่งไว้ว่า การส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีมและการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกคนในองค์กรเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสามารถทำได้ผ่านการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยปลูกฝังจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวมให้กับสมาชิกในองค์กร นอกจากนี้การลงมือฝึกปฏิบัติจริงยังเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและทำให้ทุกคนรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การฝึกปฏิบัติงานร่วมกันจะช่วยให้สมาชิกในองค์กรได้เรียนรู้ที่จะทำงานเป็นทีม รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และร่วมมือกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร ดังนั้น การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมผ่านกิจกรรมที่สร้างการมีส่วนร่วม การปลูกฝังจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ตลอดจนการลงมือปฏิบัติจริง จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยสร้างความสามัคคีและการทำงานร่วมกันอย่าง

มีประสิทธิภาพในองค์กรได้ สรุปได้ว่า การจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตรนั้น มีการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถส่งเสริมคุณลักษณะด้านความซื่อสัตย์ สุจริต จิตอาสา ความสามัคคี และความยั่งยืนของชุมชนได้อย่างครอบคลุมและสอดคล้องกับหลักวิชาการและผลการวิจัยในบริบทที่เกี่ยวข้อง ทำให้ตลาดชุมชนวัดเป็นพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้ตามแผนภาพดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้การจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เพื่อยืนยันองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์จาก SWOT Analysis PDCA หลักทฤษฎีปาปนิคสูตร และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของประชาชน สามารถนำมา

ปรับใช้เข้าร่วมกับ 4 ด้าน ตามบริบทของตลาดชุมชน ได้แก่ การจัดพื้นที่ (Layout) การให้บริการ (Services) การพัฒนาบุคคล (Human Development) และการรักษาสิ่งแวดล้อม (Environmental Management)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งตลาดชุมชนคุณธรรมในวัดทั่วประเทศ โดยมีการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน
2. ควรมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ในการพัฒนาและยกระดับตลาดชุมชนคุณธรรมให้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ
3. ควรส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายตลาดชุมชนคุณธรรมระหว่างวัดต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และร่วมกันพัฒนารูปแบบการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดควรจัดให้มีการอบรมและให้ความรู้แก่ผู้ขายและผู้ซื้อในตลาดชุมชนคุณธรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิตและการค้าขาย
2. ควรจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาและดูแลตลาดชุมชนคุณธรรม เช่น การจัดกิจกรรมจิตอาสา การทำความสะอาดตลาด
3. ควรมีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของตลาดชุมชนคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลมาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการตลาดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัด เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการตลาดชุมชนคุณธรรมของวัดในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่
3. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาผลกระทบของตลาดชุมชนคุณธรรมที่มีต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาตลาดชุมชนคุณธรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2561). *การดำเนินงานชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- _____. (2566). *เอกสารชุดความรู้การขับเคลื่อนจังหวัดคุณธรรมนำร่อง* (พิจิตร บุรีรัมย์ ราชบุรี พัทลุง). สืบค้น 20 กันยายน 2566, จาก www.moralcenter.or.th
- พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ และภักดี โพธิ์สิงห์. (2565). การขับเคลื่อนตลาดนัดชุมชนสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก. *วารสารมหาจุฬาลงกรณ*, 13(2), 1-14.
- พระครูพิสุทธิปัญญาวิวัฒน์ (นพนธ์ กิตติปญโญ). (2564). *รูปแบบการบริหารจัดการจังหวัดคุณธรรมต้นแบบของจังหวัดพิจิตร* (ดัชนีพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2541). *กฐินสู่ธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหธรรมิกจำกัด.
- พระอนุสรณ์ วชิรวโส. (2563). *ภาวะผู้นำตามหลักทศุติปาปนิคสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา) พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภักดสิริ แอนิหน และคณะ. (2563). การสร้างค่านิยมสุจริตของวัดและชุมชนจังหวัดเพชรบุรี. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 5(3), 178-186.
- มนพัทธ์ ปาณิกบุตร. (2562). *การพัฒนาคุณธรรมที่พึงประสงค์ : พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสาในการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมการศาสนา* (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รัตนพร โพธิ์งาม. (2561). *กลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ประกอบการค้าในตลาดนัดชุมชนวัดไร่ขิง* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ลำยอง ปลั่งกลาง และคณะ. (2553). *แนวทางการจัดการทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอ่างทอง* (รายงานการวิจัย) พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สุภักดิ์ ตรังรัตนจิต. (2565). *รูปแบบการพัฒนาจิตอาสาเพื่อเสริมสร้างค่านิยมและคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมของสภานักเรียนโรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์*. *วารสารมหาจุฬาลงกรณวิชาการ*, 9(1), 213-225.